

Uhlí možná skončí dřív než roku 2033

- editor007 | 8. března 2024

ČESKO: Aktualizace Státní energetické koncepce prošla mezirezortním připomínkovým řízením, jehož výsledky nyní zveřejnila skupina ekologických organizací. Vidíme tak reakce připomínkových míst na vládní představu, co je v energetické oblasti možné a nutné.

Česká Státní energetická koncepce z roku 2015 je zastaralá a vyžaduje nutnou aktualizaci. Její návrh je hotov a prošel mezirezortním připomínkovým řízením. To bude třeba vypořádat, a že to nebude jednoduché, ukazují například připomínky podnikatelského sektoru, jak je vytáhly ekologické organizace z rozsáhlého dokumentu:

Podnikatelský sektor

- *připomínky zaslaly: Svaz průmyslu a dopravy ČR (SPČR), Hospodářská komora ČR (HKČR), Unie zaměstnavatelských svazů (UZS), Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů (KZPS)*
- *SPČR a HKČR kritizují podkladové modelování (neodmítají je v principu, ale chtějí další domodelování a znát podrobnější výsledky) – mj. kritizují umělé stropy pro OZE na vstupu do modelování, absenci scénáře nepříznivého vývoje nových zdrojů a nedostatečné vyčíslení investičních nákladů*
- *SPČR a HKČR tlačí větší důraz na OZE, akumulaci a flexibilitu, rozvoj sítí a přizpůsobení se decentralizaci a sdílení energie, ale také budování zdrojů na zemní plyn*
- *HKČR zároveň možnosti OZE zpochybňuje a nejde o jedinou pasáž, která ukazuje, že připomínky jsou složeny ze vstupů různých názorových proudů v HKČR*
- *SPČR chce legislativně ukotvit termín konce uhlí nejpozději do roku 2033*
- *SČR i HKČR chtějí rychlejší řešení rychlejšího konce uhlí (aby legislativa byla již v lednu 2025, ne od poloviny roku 2025) a chtějí uhlí pro teplárny udržet do 2030 (neříkají však jak)*
- *SPČR chce využití výnosů z povolenek pro dekarbonizaci*
- *SPČR k souběžně projednávané Politice ochrany klimatu v ČR připomíná, že: “V ČR je klimatická změna dlouhodobě podceňována. Proto je potřebné zřetelně hovořit o tom, že ve srovnání s globálním oteplením je v ČR oteplení dvojnásobné,” což uvádí i HKČR, která však zároveň zpochybňuje vědecké výsledky o příčinách změny klimatu*
- *UZS žádá dostatek dodávek OZE elektřiny pro podnikatele, atraktivní akcelerační zóny a řešení rychlejšího odklonu od uhlí*
- *Těžební průmysl (prostřednictvím KZPS) kritizuje důraz na dekarbonizaci, prosazuje ukládání uhlíku, ale zároveň kvituje legislativní řešení konce uhlí*

Zaujala mě také pasáž o obcích a krajích:

Obce a kraje

- *připomínky zaslaly: Asociace krajů ČR (a samostatně ještě Moravskoslezský a Ústecký kraj), Svaz měst a obcí ČR a Sdružení místních samospráv ČR*
- *“uhelné” kraje (Moravskoslezský, Ústecký) již neodporují útlumu uhlí, ale chtějí lépe popsat jeho dopady. Prosazují také větší důraz na rozvoj OZE a využití vodíku*

- *Moravskoslezský kraj k tom dále tlačí malé modulární reaktory*
- *Karlovarský kraj chce zase větší důraz na akumulaci, využívání flexibility, a také na posilování elektrické efektivity*
- *malé obce (SMS ČR) chtějí důraz na komunitní energetiku a obecně OZE (menší důraz na zemní plyn a naopak větší na biometan), podporují energetickou efektivitu, šířeji pak přesun nákladů na železnici a předcházení vzniku odpadů*
- *Svaz měst a obcí ČR kritizuje malý důraz na zapojení obcí a moc velký důraz na dekarbonizaci (ale má jen obecné připomínky, nerozporuje konkrétní cíle a opatření)*

Aktualizace Státní energetické koncepce měla být hotova spolu s klimatickým plánem ČR do konce minulého roku. Vnitrostátní klimaticko-energetický plán nám Evropská komise vrátila k dopracování do července letošního roku a energetická koncepce se s tím svezla.

Je tu však základní problém, dlouhodobé předpovědi narážejí na komplikace dramatického vývoje v energetické oblasti. Už i v Česku se konečně prosazují nové formy výroby a využití energie jako jsou sdílení mezi aktivními spotřebiteli a komunitní energetika. Umožnila je série novel energetického zákona, která však ještě není u konce, v létě je doplní Lex OZE 3, která umožní také decentralizované podpůrné služby energetického systému.

„Myslím, že v letošním roce se nebudeme nudit,“ komentoval velké množství úkolů vrchní ředitel sekce energetiky a jaderné energetiky ministerstva průmyslu a obchodu René Neděla.

Do hry vstupují i další zákony, zejména novelizace zákona o ochraně zemědělského půdního fondu, jejíž hlavní funkcí je zabránění bezhlavému stavění logistických a obchodních krabic na nejúrodnější půdě, ale obsahuje také základní podmínky pro nové formy budování fotovoltaických elektráren na zemědělské půdě v podobě agrovoltaiky. Jde o to, aby stejný pozemek sloužil výrobě elektřiny i plnohodnotné zemědělské výrobě.

Novela tohoto zákona, která bude platit snad od července, má umožnit, aby se panely instalovaly nad zemědělské kultury, zpočátku nad ty trvalé. Tam už nějaké konstrukce jsou, ať již podpůrné, jako u chmelnic, nebo na ochranu před krupobitím, ptáky či mrazy, jako u vinic nebo ovocných sadů. Vzhled krajiny ani způsob obdělávání těchto kultur by se nezměnil.

Avšak agrovoltaika přináší i ryze pěstební výhody. Vedle výroby elektřiny, jinými slovy, vedle poskytování energetických úspor či dodatečného finančního zdroje pro zemědělské podniky, by její mírné zastínění chránilo půdu před letním úpalem a vysušováním, a konečně i před tím krupobitím. Výzkumy ukazují, že je to výhodné i pro další plodiny, jako jsou maliny nebo pěstování sazenic stromů v kořenáčích.

Až si toho zemědělské podniky všimnou, z agrovoltaiky začne vyrůstat nový mohutný zdroj obnovitelné elektřiny a příjmů. Ještě větší zdroj to bude, až se vyjasní podmínky také pro instalaci agrovoltaiky nastojato, aby obklopovala pásy, kterými projíždí zemědělská technika. Výzkumy ukazují, že to vyhovuje zejména bramborám nebo obilí.

Budoucnost české energetiky ovlivní také snižování energetické náročnosti, která je u nás jedna z nejvyšších na světě. Nové stavební předpisy už závazně vyžadují výstavbu zateplených a energeticky efektivních budov. Jsou na to vyčleněny – stejně jako na další obory této energetické revoluce – obrovské peníze z Modernizačního fondu, živěného z poplatků za uhlíkové limity. Rychlým tempem se rozbíhá také cirkulární ekonomika neboli opakované využití zdrojů, například zpracování stavebních odpadů do nových stavebních hmot a prvků.

Spotřeba energie proto bude klesat, jak už to statistiky potvrzují. Zato spotřeba samotné elektřiny je

ve hvězdách. Měla by stoupat v důsledku elektrifikace a nahrazování uhlí, ale zatím klesá. V Česku však stále čekáme na rozvoj elektromobility, která zaostává za okolím o pět až sedm let. Pak by se mohl potvrdit i trend růstu spotřeby elektřiny. Podle řady odborníků však příštích deset let bohatě vystačíme s elektrárenskými kapacitami, které máme dnes, obnovovat se musí, ale rozšiřovat se nemusí.

Z toho všeho je zřejmé, že i současná aktualizace Státní energetické politiky bude značně provizorní. Spěch se zakotvením nových trendů je hnán přáním vložit tam dostavbu čtyř nových jaderných bloků, za které ostatně přijel do Prahy orodovat i francouzský prezident Emmanuel Macron.

Není to však jen v rukou vlády. Příprava koncepce je věc veřejná, přinejmenším formou mezirezortního připomínkového řízení. Jeho povinnými účastníky jsou nejen ministerstva a ústřední úřady, ale i kraje, města a obce, podnikatelské asociace, odbory nebo reprezentativní občanské organizace, které sbírají připomínky ve své působnosti.

Přikládám společnou shrnující zprávu ekologických organizací nad analýzou shromážděných připomínek, která stojí za přečtení:

Lepší podmínky pro obnovitelné zdroje a bezpečný odchod od uhlí chtějí obce, kraje, ministerstva, firmy i ekologické organizace.

Větší důraz na rozvoj obnovitelných zdrojů (OZE), odstranění zdlouhavých povolování i posílení sítí požadují od nové Státní energetické koncepce ČR nejen ekologické organizace, ale také obce, „uhelné“ kraje, průmyslové svazy i ministerstva pro místní rozvoj, životního prostředí či zdravotnictví. Po obnovitelné elektřině pro firmy volá i Ministerstvo financí, ale žádá vyčíslení nákladů. Ukázalo se to v meziresortním připomínkovém řízení ke zmíněnému strategickému dokumentu předloženému Ministerstvem průmyslu a obchodu.

Tzv. uhelné kraje (Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský) již nerozporují odklon energetiky od uhlí, ale chtějí lépe popsat sociální dopady. V energetické koncepci požadují akcentovat energetickou efektivitu, rozvoj OZE, malých modulárních reaktorů, akumulaci energie a využití vodíku v energetice. Svaz průmyslu a dopravy ČR nově podporuje termín konce uhlí legislativně ukotvit nejpozději na rok 2033, ale chce také vypracovat plán pro očekávaný rychlejší útlum jeho spalování, na čemž se shoduje s ekologickými organizacemi, které to prosazují již dlouho.

/Pozn. autorů: Ekologické organizace dlouhodobě prosazují konec uhlí nejpozději do roku 2033, stejně jako přípravu rychlejšího scénáře. Při řízeném rychlejším útlumu musí jít podle nich nejdříve na řadu elektrárny s nejvyšší emisní intenzitou (a tedy nejnižší účinností) a naposled teplárny./

Svaz průmyslu a dopravy žádá také zrychlení rozvoje OZE i rozvoje sítí, ale kritizuje malý důraz na příznivé ceny energií. Požadavky na jasný cíl pro nejzazší konec uhlí i zvýšení cíle pro OZE poslalo také například Ministerstvo pro místní rozvoj. Rychlý odchod od uhlí zpochybňují zástupci těžebních uhelných firem a odbory.

Ministerstvo zdravotnictví a ministryně pro vědu a výzkum upozorňují na přílišný optimismus u plánované výstavby nových jaderných reaktorů z hlediska nákladů a termínů spuštění. Větší kritiku jaderných plánů vyjádřily ekologické organizace, které zejména zpochybňují nekorektní přístup k vstupům do podkladového modelování. Politické zadání nastavilo nízké limity pro využití obnovitelných zdrojů energie a naopak povinně přidalo stavbu drahých jaderných reaktorů a k nim nereálně nízké investiční náklady.

/Pozn. autorů: Možnost získat z modelu nákladově optimální a zároveň funkční podobu transformace energetiky tak ustoupila přáním stavět atomové zdroje./

Podle byznysové asociace Změna k lepšímu je progresivní byznys v této oblasti připraven převzít aktivní roli. K tomu je ale potřeba ho podpořit rozvojem adekvátní energetické infrastruktury a přípravou jasného plánu dekarbonizace průmyslu, podle níž by mohl směřovat své investice. Klíčové bude také zjednodušení a zefektivnění povolovacích procesů pro instalaci OZE, včetně aktualizace metodik MŽP a MMR. Pro dekarbonizaci těžkého průmyslu bude mít podle asociace zásadní roli zachytávání a ukládání uhlíku.

/Pozn. autorů: Změna k lepšímu apeluje na maximální využití přírodních řešení pro zachytávání uhlíku, kterého lze dosáhnout podporou inovativního a regenerativního způsobu zemědělství a lesnictví./

Svaz průmyslu a dopravy ČR překvapil požadavkem na zvýraznění problému změny klimatu v souběžně připravované Politice ochrany klimatu v ČR, když v připomínkách píše: *“V ČR je klimatická změna dlouhodobě podceňována. Proto je potřebné zřetelně hovořit o tom, že ve srovnání s globálním oteplením je v ČR oteplení dvojnásobné.”* a odkazuje se na vědecké zdroje. Hospodářská komora píše to stejné, ale zároveň v jiné části připomínek bagatelizuje vliv emisí na klima. Vědecké poznatky o změně klimatu zpochybňuje i odborová centrála ČMKOS.

/Pozn. autorů: Naměřená data však hovoří jasně: emise skleníkových plynů vypuštěné do atmosféry jsou přímo úměrné oteplení planety, které se následně projevuje mj. častějšími extrémními událostmi počasí. V Česku to znamená například častější epizody sucha, které byly jedním z katalyzátorů rozsáhlé kůrovcové kalamity./

Ministerstvo průmyslu a obchodu nyní vypořádá připomínky zaslané do meziresortního připomínkového řízení a poté by mělo návrh aktualizace Státní energetické koncepce předložit ke schválení vládě. Stejným procesem by mělo projít i schválení aktualizace Politiky ochrany klimatu, kterou má na starosti Ministerstvo životního prostředí. Obě koncepce pak půjdou do procesu posuzování vlivu na životní prostředí.

/Pozn. autorů: Do konce června ale musí ČR zaslat Evropské komisi konečnou podobu Vnitrostátního plánu v oblasti energetiky a klimatu./

Nakonec ještě vyjádření zástupců ekologických organizací, které se na této společné zprávě podílely:

Kateřina Kolouchová, analytička v oblasti klimatické politiky ve Faktech o klimatu

„Česko je v přepočtu na osobu jedním z největších evropských emitentů. Zatímco průměr EU byl v roce 2021 podle Evropské agentury pro životní prostředí 7,4 tuny emisí skleníkových plynů na hlavu, v Česku to bylo 12,2 tuny. Nejvíce znečišťující sektory jsou nadále energetika, průmysl a doprava. Zatímco emise z energetiky a průmyslu zaznamenávají částečný pokles, emise z dopravy se za posledních 30 let více než zdvojnásobily. Pro udržení oteplení planety pod 1,5 °C je podle IPCC potřeba snížit světové emise přibližně o polovinu do konce této dekády a Česko by k tomu mělo odpovídajícím dílem přispět.“

Štěpán Vizi, expert na klimatickou politiku Centra pro dopravu a energetiku, říká:

„Současný návrh Státní energetické koncepce bohužel nevyužívá naplno potenciálu obnovitelných zdrojů, který v Česku máme. Zároveň nepočítá ani s dostatečným snižováním spotřeby energie. Jde přitom o dva zásadní cíle, jejichž naplnění může významně přispět k řešení energetické chudoby a závislosti Česka na spalování fosilních paliv.“

Jaroslav Bican, vedoucí energetické kampaně Greenpeace ČR, říká:

„Nová státní energetická koncepce podceňuje rozvoj obnovitelných zdrojů a naopak přeceňuje možnosti jádra. Namísto budování jaderných zdrojů se musíme soustředit na to, abychom v roce 2030 měli minimálně 33 % hrubé konečné spotřeby energie z obnovitelných zdrojů. Právě OZE na rozdíl od jádra mohou sloužit jako náhrada uhlí. Je pozitivní, že dokument počítá s útlumem jeho využívání do roku 2033, ale zároveň zde chybí konkrétní plán odklonu od uhlí.“

Gabriela Měsícová, manažerka Public Affairs byznysové asociace Změna k lepšímu, říká:

„Pro podniky, průmysl a konkurenceschopnost Česka je nezbytné, aby bylo k dispozici dostatečné množství cenově dostupné zelené elektřiny. Požadavky plynoucí z legislativy okolo ESG tvoří ze zelené energie strategickou komoditu pro rozvoj byznysu v ČR. Připojujeme se tak k požadavku navýšení cíle instalovaných OZE.“

Jiří Koželouh, vedoucí programu Klima, energie a odpady Hnutí DUHA a zástupce Zeleného kruhu ve vládní Platformě pro energetickou a klimatickou strategii, říká:

„Ministerstvo průmyslu a obchodu dostalo jasnou zprávu od obcí, krajů, ale i průmyslu a řady ministerstev, že je potřeba zvýšit v energetické koncepci pro příští roky a desetiletí důraz na rozvoj obnovitelných zdrojů, efektivní využívání energie i její akumulaci, stejně jako modernizaci sítí. Očividné také je, že již nikdo relevantní nepočítá s uhelnou elektřinou a teplem po roce 2033 a naopak zaznívá zřetelný apel na přípravu reakce státu na rychlejší konec spalování - a tedy také těžby - uhlí.“

Edvard Sequens, energetický konzultant v Calla - Sdružení pro záchranu prostředí doplňuje: *„Politické přání postavit českou energetickou budoucnost na pomalém budování drahých jaderných reaktorů jen doplňovaných obnovitelnými zdroji energie, jehož výsledek vidíme v návrhu státní energetické koncepce, by znamenalo nezbytné s tím související zadlužení českého státního rozpočtu, velmi drahou elektřinu pro naše potomky a posilování pozice státu v energetice na dlouhá desetiletí.“*

AUTOR: Zbyněk Fiala

[ZDROJ](#)